העומד מאליו. שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך: **היכא דלא סמכינן עליה מאתמול.** שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: **נאישתמושי באילן.** ויעלה ויתלוש ביום טוב: **היה שם.** בספסי בירלות תניא בפרק שני: **חילא הקנים.** קנים מחוברים. חילת שהיו נטועים כסדר מחילה: **דיומד.** מפרש בפ׳ שני[ו] דיו עמודין עמוד אחד נראה כשנים שעשאו כמרזב ונוטה אחד ממחילותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד׳ דיומדין לד׳ הפיאות יש לכל מחילה ב׳ אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן: **דבעינא מיניה.** בפרק שני[ח]: **המסין.** נופו נוטה סמוך לארץ ראש הגוף בפחות מג׳ לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה: **אין מטלטלין בו.** אם היה היקפו יותר מדית סאתים כחצר המשכן. ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחילה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד׳ טז:) ולהיקף שלא הוקף לדירה בפ׳ שני (ד׳ כד.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו׳ הואיל ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא: **משום דהוי דירה שתשמישה לאויר.** לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשויי להגיל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ׳ שני (ד׳ כב.) כלל אמר ר״ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר ואפילו י׳ כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם: **שבא בתל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו: **גבוה עשרה.** דאמרינן גוד אסיק מחילותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף: **וכן נקע.** אחד מנקיקי הסלעים: **והוא מד׳ אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחילותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך מהלך את כולו ואוכלה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחילותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים. להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד׳ אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחילותיו מאי מהני בלאו מחילה נמי מקום לכל אדם ד׳ אמות בפרק מי שהוליאוהו (לקמן ד׳ מא.): **ושיבולים מקיפות אותה.** שהניח גבוליה[מ] סביב מלקצור ושבלים גבוהין י׳ עסקינן: **הא נקע מאי איכא למימר.** מימות עולם הן: **היוצאות מן הגדר.** זו למעלה מזו: **למיסר בניינא.** שאם ירצה לעשות מחילה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות ובעינן אחר אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן: **לסמוך אדיקלא.** דקל היה עומד אצל פתח המבוי: **הא סמכינן הוי לחי.** אלמא הלכה כאביי: **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי.** ואביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב גא סמך אדיקלא ואנן קיים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו: ומתרץ **גא ס״ד.** דוודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל גא סמכינן דברי הכל אינו לחי בהוא עובדא דדיקלא דרב: **ברקא.** יליע: **דהוה בי בר חבו.** והיה עמוד הסומך את היליע עומד בראש מבוי אחר: **ואפליגו בה רולי שנייהו.** אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי. והלכתא כאביי בהא דזו היא אחת מיע״ל קג״ס שהלכה כאביי[נ]: **מתני׳ ומטמא משום גולל.** אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפי׳ ניטל משם דתניא בפ׳ בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה[ס] לרבות גולל ודופק: ורבי

תא שמע העושה סוכתו. בפ׳ היש (סוכה ד׳ כד:) מוקי לה דעביד לה בהולא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שהרוח מנענעת׳ לכאן ולכאן אינה מחילה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך לי׳ נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הצוף: **אי הכי מאי למימרא.** ולא סגי בשינויא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אלו חדא: **תל** ונקע **מאי איכא למימר.** ולא תקשי מכאן למ״ד (ב) מחילה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחילה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי לטעמיה.** היינו לחד לישנא דלעיל גבי היה גבוה מכ׳ ובא למעטו (ד׳ ה.) דקסבר דאפילו קורה משוס מחילה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל[ע] אחד זה ואחד זה משוס היכר ור״א לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משוס מחילה ורבא אמר לחי משוס היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דרב הונא אית ליה בפירקין (ד׳ יח.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה: תלמוד

בית סאתים ת״ש[ו] ד׳ שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחיי אלא תל ונקע מאי איכא למימר אלא[ה] במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר[ז] לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר ת״ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא קמ״ל ת״ש[ח] דתני ר׳ חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך אי הכי מאי קמ״ל הא קמ״ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחיא אחוי ליה בידיה קם אדוכתיה אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא אמר[ט] דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עליה פליגי הא סמכינן עליה הוה לחי לא ס״ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שנייהו: **מתני׳**[י] בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים[י] ורבי מאיר אוסר[יא] ומטמא משום גולל ור׳

צא א מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה כב סמג עשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף יא:

צב ב מיי׳ פ״ד מהל׳ סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש״ע א״ח סי׳ תכל סעיף י: ג [מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הל׳ כד טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ח]:

צג ד מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה כב ופכ״ז הלכה ד ופ״ז מהלכות עירובין הלכה ד סמג לאוין סה ועשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שלו סעיף ב:

צד ה מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הלכה כב טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ג:

צה ו מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה יב סמג עשין דרבנן ג טוש״ע א״ח סי׳ שסג סעיף ג:

צו ז מיי׳ פ״ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

רב נים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה. כדבעא מיניה אביי מרבה. עיקר זו הבציא בפרק עושין פסין (דף יט).

רבינו חננאל

מבוי יש לו חצי מבוי. פי׳ עשה לחי לחצי המבוי לארכו ונשתייר חצי המבוי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש מן הלחי ולפנים במבוי. ולא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי אפילו בחיצון. אמר **רבא** עשה לחי והגביהו מן הקרקע ג׳ טפחים, או הרחיקו מן הכותל ג״ט. (סימן) [כיון] דהיא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא עשה כלום. אמרי משמיה דשמואל אין הלכה כר׳ יוסי בהילמי, ומפורש בשבת פ׳ שמונה שרצים. ואין הלכה כר׳ יוסי בלחיים דבעי רוחב כל לחי ג׳ טפחים. וא״ל רב הונא בר חיננא אמרת לן בהילמי דאין הלכה כר׳ יוסי ולא [אמרת לן] בלחיים. ואמרינן מ״ש והא בין בהילמי בין בלחיים רבנן פליגי עליה. ואמרן משום דקאי ר׳ כוותיה, בעיניין חצר גדולה שנפרצה לקטנה ואוקמה גדולה בי״א אמה וקטנה בעשר, וכר׳ דאמר בעינן שני פסין, וסבר לה כר׳ יוסי דאמר כל פס רחבו ג״ט, ומדחזינן דר׳ קאי כוותיה. ותוב דרב יהוד׳ דאמר משמיה דרב אין הלכה כר׳ יוסי בהילמי ולא בלחיים הדר ביה, משום דר׳ יוסי נימוקו עמו. ש״מ הילכתא כוותיה בלחיים. **ואביי** דאמר לרבא בר רב חנן כדבעא מיניה הילכתא מאי. א״ל פוק חזי היאך עמא דבר. איכא דמתני לה על השותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו **איתמר לחי העומד מאליו**, כגון אילן וכיוצא בו, אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי. וסברוה כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות. ת״ש העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות כשרה. ודחי רבא הכי, הכא דמאי עסקינן בשעשאו לאילן מתחילה לשום דופן, והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי ביום טוב באילן. וכן נמי דחי במחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד, כשעשאו מתחלה לכך. אי הכי מאי למימרא, כלומר אם מתחילה עשאו לכך הא פשיטא היא. ודחי לכדבעא אביי מרבה איצטריכא ליה, וכדבעינן למימר לקמן. **תא שמע** מיהא דתנן בהמוצא תפילין, אילן המיסך על הארץ ר׳. ודחי הכא נמי בשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים. ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו׳ [כלומר אין שם בית]. ת״ש **שבת בתל גבוה** ר׳ והוא מד׳ אמות ועד בית סאתים, (מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתיים), וכן בנקע עמוק י׳ כו׳ עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחילה לכך. **ופרקינן** במחיצות כ״ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה, כי פליגי בלחי. **אביי אמר לחי משום מחיצה.** ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה. **ורבא אמר לחי משום היכר**, ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת״ש אבנים היוצאות מן הגדר, ונראות בולטות ומובדלות זו מזו, פחות משלשה אין צריך לחי אחר כו׳.[ג] פי׳ למיסר בניינא. ת״ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי, א׳ ליה רב לשמעיה אייתי לי מיא עד [ד]אתי שמעא נפל הלחי, א״ל רב קום אדוכתיך.

עין משפט נר מצוה

הגהות הב״ח

(**א**) רש״י ד״ה כדבעא מיניה בפ׳ שני. ר״ב סוף דף יט: (**ב**) תוס׳ ד״ה תל וכו׳ למ״ד מחילה. ר״ב בפרק היש [סוכה כד.]:

גליון הש״ס

גמ׳ וכל דירה שתשמישה לאויר. לקמן דף כב ע״ב:

מוסף רש״י

המשך מעמוד קודם. **טהורין.** לאיתקש כלי עץ לשם למיטלטל אלא וריקן, והוו אינו מיטלטל אלא, דגדול יותר מדי ואם יטלטלוהו ישבר בדיסיס (שם). **נימוקו עמו.** מים וקו, דבר ישר כקו המתקולת (לקמן נא.) **או:** פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מיישב את דבריו (גיטין סז.) **או:** טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **וחסרונן.** לרבי שפוקן (ברכות מד.). **פוק חזי מאי עמא דבר.** היאך נוהגים, וכבר נהגו לברך בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא (שם מה.). עד כאן המשך מעמוד קודם.

העושה סוכתו בין האילנות. בתרן אלא סמכה עליהן אבל הן דופנותיה (סוכה כד:). **היה שם אילן.** בספסי בירלות קאי, היה בתחת הפיאות אילן שעושין אמה לכל לד (שם). **או גדר.** מרובע אמה על אמה, כל גדר פחות של אבנים הוא וצריך שיהא אמה על אמה כדי לאחלקו לשתי מחיצות, אמה לאחזקה ואמה לאחיצו לו לדרום (שם). **נידון משום דיומד.** ב׳ עמודים שהיו מחילה לכאן ולכאן, שבכך הקלו חכמים עליהם (שם). **אילן המסיך על הארץ.** שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב (לקמן צט:) נופו גדול מאד ורחבו הנוף כפופין סביב על הארץ (סוכה כד:). **מטלטלין תחתיו.** דאמרינן לבוד (לקמן צט: סוכה כד:) והרי יש כאן מחילה עשרה (לקמן שם) ומחילה זו גבוהה עשרה מבפנים, שהנוף ארוך הוא וגבוה האילן הוא (סוכה שם). **שבת בתל.** קדש היום על האדם והוא בתל גבוה עשרה וקנה שם שביתתו (סוכה כה.). **והוא מארבע אמות ועד בית סאתים.** גדול הוא מארבע אמות אבל אינו יותר על בית סאתים (שם). **וכן בנקע.** גומא העשויה משפת ימי כראשית ווילי״ם (שם). **וקמה קצורה.** בגמלעה, **ושיבולות.** גבוהות עשרה, **מקיפות אותה.** סביב, כל הני מחילות אינהו להיקף בית סאתים ולא לייותר מכאן, דלא נעשית לדירה, הלכך מהלך את כולה לאחר לה אלפים, דכל אלנה, הואיל ושבת זה באוירה מבעוד יום, הוה כארבע אמות של מקום שביתה, ולהכי נקט והוא מארבע אמות, דאי לא הוה יותר מארבע אמות מאי מהלך את כולה איכא, בלא מחילות נמי ארבע אמות מקום שביתה אית ליה, דהיינו שבו אינ מתחתיו, וחולה לבן אלפים אמה, דכתיב אל יצא איש ממקומו, ואסמוך רבנן לגילף מקום ממקום ומקום מיסה כו׳ (לקמן נא.) ותל מוקף מחילות הוא, דכל שגבוה עשרה אמרינן גוד אסיק מחילות שלו והקף בהן את האמצע (סוכה כה.). **לחי משום היכר.** דליחזו אינשי ולידעו דתקנתא עבוד ולא ליתי לאיתלופי ברה״ר (לעיל ג.). **כותל שצידו אחד כנוס מחברו.** שנכנס הבנין ומיעטו מעביו, דהשתא בולט ויוצא ממנו ממין עמוד שקורין פלי״ר, **בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים.** כגון ששקוע הכותל מלפניו, שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים, **ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ.** ששקוע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים (לעיל ט:).

ג) נראה דל״ל כאן ודחי ה״נ שבנאן מתחילה לכך מ״ה פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא.